

Ilha Formosa

Potential för permanent fred över Taiwansundet?

Abstract

Taiwan räknas idag inte som en stat, har ingen plats i FN, och territoriet efterfrågas av Kina. Hur ser möjligheterna ut för en lösning av problematiken mellan Kina och Taiwan? En problematik som dessutom har en lång historia och vars grund främst står att finna i revolutionen 1949 i Kina. Framförallt Peter Wallensteens teorier om uppskjutande till framtiden och förändrade positioner, som konfliktlösningsmekanismer anses vara relevant. Den ökande globaliseringen och interdependensen samt det omfattande ekonomiska utbytet mellan aktörerna i vårt fall är också relevanta faktorer för utvecklingen. Dessutom är den ökade institutionaliseringen, som i vårt exempel yttrat sig i inofficiella kommerskontor, en faktor. Taiwan är idag också medlem i bland annat WTO och OECD, men har förvägrats inträde i regionala organisationer. Vi bedömer dock att positionerna inte är låsta, och att bland annat Kinas demokratisering samt ekonomiskt utbyte fullt möjligt kan leda till en positiv utveckling, varvid en stabilisering av relationerna är möjlig.

*Nyckelord: Kina, Taiwan, Återförening, Relationer, Ekonomiskt samarbete,
Erkännande*

Antal ord: 8685

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte & Problemformulering	1
1.2	Frågeställning	2
1.3	Disposition	2
1.4	Material & Metod	2
1.5	Avgränsningar	3
2	Teori	4
2.1	Omvärldsfaktorer	4
2.1.1	Globalisering och ökad interdependens	5
2.1.2	Institutionaliserat samarbete	5
2.1.3	Internationell politisk ekonomi	6
2.2	Konfliktlösningsmekanismer	7
2.3	Erkännande av stater	9
3	Empiri	10
3.1	Villkor för samarbete	10
3.2	Handelssamarbete över Taiwansundet	10
3.2.1	Översikt	10
3.2.2	Utvidgade handelsrelationer	11
3.2.3	Institutionaliserat handelssamarbete	12
3.3	Interdependens och möjligheter för fred	13
3.4	Folkrättslig status	14
3.5	Taiwans politiska liv	16
4	Slutsatser	18
4.1	Ekonomisk integration	18
4.2	Kina och Taiwan som två stater men en nation?	19
4.3	Hur löses konflikten?	20
4.4	Sammanfattande resonemang	20
4.5	Avslutande betraktelse	22
5	Referenser	23

1 Inledning

Relationerna mellan fastlandet Kina och ön Taiwan har minst sagt en inflammerad historia. Idag pågår ett kallt krig mellan nationerna. Hur ser möjligheterna ut? Vilken framtid väntar Taiwan, och vad kan Kina hoppas på? Att studera relationer mellan länder är intressant, att studera relationerna mellan Kina och Taiwan är synnerligen intressant. Vi är privilegierade som får sätta tänderna i frågan.

Taiwan är i praktiken självständigt, men Kina vägrar att acceptera detta och ser hellre Taiwan som en kinesisk provins, som oundvikligen måste återförenas med fastlandet Kina. Som ett handlingskraftigt bevis på detta har man förberett och även riktat massiv militär kapacitet, såväl som militära insatser mot Taiwan, ifall det mot förmodan skulle få för sig att förklara sig självständigt.

Ett fåtal länder har erkänt Taiwan, detta riskerar dock att bli ett problematiskt företag eftersom Kina mycket konsekvent motarbetar länder med dylik ambition. Vidare är Kina mycket negativt inställd till Taiwanesiskt deltagande i internationella sammanhang och är hotfull mot anspråk som trotsar detta.

Kinas nuvarande president Hu Jintao har sagt att Kina kan tänkas föra dialog med Taiwan, men endast under förutsättning att detta sker i enlighet med överenskommelsen från 1992, som fastslår att det endast finns ett Kina. Taiwans nyvalde president, som till stora delar valdes som följd av en mildare attityd mot Kina, menar att han inte kommer att kräva självständighet för Taiwan, och dialog samt samarbete verkar vara genomförbart. Kina har reagerat positivt på Taiwans presidents uttalanden, och därefter bjudit in för samtal. Kan relationerna mellan Kina och Taiwan stabiliseras, och samarbete inledas trots den giftiga historien och de många konflikterna? Det är en fråga som vi ämnar arbeta efter och försöka besvara i denna uppsats.

Till hjälp tar vi teorier på området, och gör en kvalitativ analys av litteratur, och hoppas därigenom att det ska hjälpa oss att komma till en slutsats.

1.1 Syfte & Problemformulering

Vårt syfte är att utforska möjligheter till lösning av den djupa och långvariga konflikten mellan Kina och Taiwan. Mer specifikt ska vi undersöka möjligheten för de två länderna att stabilisera sina relationer och skapa grogrund för ett ömsesidigt samarbete. Vidare är syftet att analysera aktuella omvärldsfaktorer för att undersöka dess påverkan på konflikten. Vi anser att situationen över Taiwansundet är allt annat än stabilt, då det under lång tid präglats av bristande förtroende samt spänningar. Med stabilisering syftar vi på en situation där

relationerna mellan två aktörer präglas av ömsesidigt förtroende och samarbetsvilja.

1.2 Frågeställning

Vilka omvärldsfaktorer brukar vara talande för en stabilisering av relationer mellan nationer?

– Är dessa tillämpliga på konflikten mellan Kina och Taiwan?

1.3 Disposition

I följande stycke förklarar vi hur uppsatsen är upplagd. I första delen av uppsatsen introduceras teorin för läsaren. Andra halvan, som tar sin början från och med kapitel tre, fördjupar läsaren i de faktiska omständigheterna i vårt fall. Inbakat i empirin finns också en fortlöpande analys. Slutligen finns en slutsats och en sammanfattande betraktelse.

1.4 Material & Metod

I denna uppsats kommer vi att använda oss av litteratur om bland annat internationellt samarbete, internationell politisk ekonomi i Östasien, konfliktlösningsmekanismer, samt litteratur som relaterar till konflikten över Taiwansundet. Vidare kommer vi att använda oss av litteratur kring erkännande av stater samt omvärldsfaktorer som kan bidra till en stabilisering av relationerna över Taiwansundet. För att definiera relevanta teorier om internationellt samarbete har vi använt oss av boken *Internationella Relationer*, redigerad av Jakob Gustavsson och Jonas Tallberg. Denna bok kommer vi att använda för att hitta drivkrafter för samarbete som kan tillämpas i fallet med Kina och Taiwan. Vi anser att ekonomin har en stor betydelse för relationer mellan stater, då vi tror att handelsutbyte har en unik möjlighet att överbrygga politiska spänningar. I syfte att undersöka ekonomins inverkan på relationerna över Taiwansundet kommer vi att ta hjälp av böckerna *Economic Integration, Democratization and National Security in East Asia*, redigerad av Peter C.Y. Chow samt *Chinese Divide: Evolving Relations Between Taiwan and Mainland China*, redigerad av J.W. Wheeler. Vi kommer även att använda oss av litteratur som anknyter till teorier om konfliktlösning, i syfte att studera hur man kan gå tillväga för att stabilisera relationerna mellan Kina och Taiwan, samt skapa en grogrund för dialog och samarbete. Här kommer vi att använda oss av Peter Wallensteens bok

Understanding Conflict Resolution. Vi kommer använda oss av boken *Med hänsyn till folkrätten*, av Ann-Marie Ekengren, för att undersöka teorier om erkännande av stater, och även *Dangerous strait* redigerad av Nancy Bernkopf Tucker för att analysera omvärldsfaktorer som kan ha en inverkan på stabiliseringen av relationerna mellan Kina och Taiwan. Vad gäller den historiska bakgrunden har vi för att få en mer konkret inblick över de spända relationerna över Taiwansundet tagit del av boken *Kina – Taiwan: Risk för krig eller chans till fred*, av diplomaten Bengt Johansson, samt Kina-korrespondenten Göran Leijonhufvuds korta bok *Taiwan – oberoende eller återförening*. Utöver ovan nämnda böcker har vi använt oss av internetkällor, bland annat *Nationalencyklopedin*, vilken vi anser är en trovärdig webbsida innehållande trovärdig och korrekt fakta om situationen över Taiwansundet.

1.5 Avgränsningar

Under senare tid har det skrivits mycket om en möjlig återförening mellan Kina och Taiwan under ett kinesiskt styre. Dessa tankegångar anknyter till den gamla teorin om att det endast existerar ett Kina, och att Taiwan följaktligen bör falla in under Kinas styre. Man tänker sig en inkorporering av Taiwan på samma sätt som skedde då Hong Kong inkorporerades år 1998 och Macao år 1999. Vi anser i motsats att det är mer angeläget att studera om relationerna mellan Kina och Taiwan kan stabiliseras. Då vi anser att en eventuell återförening är väldigt avlägsen, tycker vi att det förefaller lämpligare att studera de bilaterala relationerna. Fokus i denna uppsats ligger på att studera mekanismer som kan leda till förbättrade bilaterala relationer över Taiwansundet, såsom exempelvis handelsutbyte, demokratisering och institutionalisering. Detta benämner vi omvärldsfaktorer och är helt enkelt faktorer som kan antas påverka utvecklingen. Vi undersöker även teorier om erkännande av stater, men går inte så långt som att dra några slutsatser om en eventuell återförening, utan nöjer oss således med att endast undersöka om en stabilisering av de bilaterala relationerna är möjlig.

2 Teori

2.1 Omvärldsfaktorer

Relationerna mellan Kina och Taiwan kan inte ses isolerat utan måste kombineras med ett större internationellt perspektiv. En rad faktorer kan förmodas inverka på situationen. Sovjetunionens fall borde enligt ovan nämnda logik ha inneburit att fler länder vågat erkänna Taiwan, så har emellertid inte utvecklingen varit. Det kan också, med hänsyn till teorin om den demokratiska freden, förmodas att risken för väpnade handlingar har minskat i takt med Taiwans demokratisering under 1990-talet. På samma sätt förväntas risken minska i takt med Kinas försiktiga orientering mot demokratiska ideal. Det fokus som hamnade på Kina i samband med de olympiska spelen 2008 borde göra att Kina behandlar frågan än försiktigare. Även som de olympiska spelen är över tar Kina en allt större del i den internationella politiken, dessutom har det blivit en ekonomisk spelare att räkna med, inte minst som en kapitalstark aktör i den vid tiden för uppsatsens genomförande högst aktuella och allvarliga internationella lågkonjunkturen. En utveckling som kan få två skilda följder; antingen konstaterar Kina att de, i kraft av sin makt och sina intressen kan agera som de vill i frågan, eller så leder den ekonomiska utvecklingen till krav på demokrati, vilket som sagt förmodas gynna processen. Ytterligare en faktor värd att beakta är den försiktiga reformeringen av FN som diskuteras. Idag är Kina, som permanent medlem av FN:s säkerhetsråd, tillika med vetorätt, en mycket effektiv bromskloss för taiwanesiskt FN-medlemskap. I den mån säkerhetsrådet ersätts med en mer parlamentarisk beslutsordning ökar chanserna för ett taiwanesiskt medlemskap, vilket på ett mycket drastiskt sätt skulle vara ett steg på vägen mot Taiwan som en självständig stat. Sannolikheten för en reformering av FN är svår att sätta om, men faktum är att det varit uppe för diskussion, och att åtminstone den förre generalsekreteraren Kofi Annan hade en reformering högt på agendan

Omvärldsfaktorer som vi tror kan ha en inverkan på stabiliseringen av relationerna mellan Kina och Taiwan är följande:

- Globalisering och interdependens
- Institutionalisering
- Internationell politisk ekonomi

2.1.1 Globalisering och ökad interdependens

Globaliseringen har en stor inverkan på internationellt samarbete. Det är till stor del som följd av globaliseringens verkningar som den avsevärda ökningen av institutionaliserat samarbete samt den större sammanlänkningen mellan stater har skett. Det finns många definitioner av globalisering, men en godtagbar definition är att det är en process inom vilken stater, ekonomier, institutioner samt aktörer över alla nivåer sammanflätas över nationella gränser. Globaliseringen har därmed anknytning till såväl internationella institutioner som transnationella organisationer, och har således stark inverkan på ekonomi och politik (Robertsson 2006 s. 237-239). Som följd av globaliseringen och det ökade internationella samarbetet, har det även skett en ökning av global interdependens mellan stater. Med interdependens syftar man på att stater blir alltmer ömsesidigt beroende av varandra för sin utveckling och välbefinnande, och uppstår då stater utnyttjar komparativa fördelar i den globala ekonomin (Tallberg 2006 s. 195-196). Global interdependens kan ofta förknippas med risk, men är i verkligheten långt ifrån negativ. Det ömsesidiga beroendet mellan stater ger allt som oftast upphov till ökat samarbete, och tenderar dessutom leda till minskade risker för konfrontation och väpnad konflikt. Förklaringen kan härledas ur det enkla faktum att man inte vill förstöra det samarbete och välbefinnande som man tillsammans har byggt upp. Ökad interdependens mellan Kina och Taiwan kan ha positiva effekter och kan därutöver skapa goda utsikter för fred, vilket vi kommer att undersöka längre ner.

2.1.2 Institutionaliserat samarbete

Det internationella samarbetet har övergått från att betecknas som anarkiskt, till att i hög grad kännetecknas av sammanlänkat samarbete inom ramen för internationella institutioner, inte minst vad gäller ekonomiskt utbyte. En internationell institution omfattar såväl internationella regimer som internationella organisationer. De internationella institutionerna har, särskilt under 1900-talet, vuxit i snabb takt och utgörs idag av cirka 1100 institutioner. Följdaktligen har det även skett en markant ökning i det internationella samarbetet. Sedan 1990-talet har internationellt samarbete konsekvent kännetecknats av mer samarbete, mer institutionaliserat samarbete samt fortsatta samarbetsproblem (Tallberg 2006 s. 196). Många politikområden omfattas av internationellt samarbete, men det är främst inom områden som ekonomi och säkerhet som stater i högre grad än tidigare samarbetar. Inom det ekonomiska området är idag de flesta länder medlemmar i det globala handelssystemet, de integrerade kapitalmarknaderna samt det multinationella produktionsnätet. Ett effektivt sätt för stater att bemöta den ovan nämnda ökande interdependensen är genom institutionaliserat samarbete på internationell nivå (Tallberg 2006 s. 197). Inom ramen för det ekonomiska samarbetet återfinns stora internationella organisationer såsom Internationella valutafonden (IMF), Världsbanken (IBRD), Världshandelsorganisationen (WTO), samt Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), vilka

grundades i början på 1900-talet. Inom ramen för internationell säkerhet återfinns organisationer såsom Förenta nationerna (FN), Atlantpakten (Nato) samt EU (Tallberg 2006 s. 198). Värt att tillägga är att en nation inte behöver vara självständigt för att ingå i handelsorganisationer, medan alla medlemskap i FN-organ kräver självständighet.

De internationella institutionerna kan bidra till ökat internationellt samarbete samt verka för fred och stabilitet mellan stater genom att förse dem med viktiga funktioner, inte minst genom att erbjuda dem en arena för dialog samt bidra med en gynnsam atmosfär för samarbete och förhandlingar. Internationella institutioner kan förmå stater att föra regelmässiga diskussioner med varandra, och har även möjligheten att låsa medlemsstater vid internationellt accepterade avtal som definierar ett lämpligt beteende. Vidare kan institutionerna hjälpa stater att förverkliga gemensamma fördelar som följer av samarbete, genom bland annat övervakning av aktörers efterlevnad av regler och normer. De kan dessutom bidra till förtroendebyggande och reducera rädsla samt misstänksamhet genom informationsspridning och skapande av transparens, vilket sker då institutionerna tydliggör och förmedlar aktörers avsikter. Reducering av misstänksamhet mellan stater kan även möjliggöras då institutioner i vissa fall kan erbjuda sanktionsmöjligheter för brott mot avtal och normer (Tallberg 2006 s. 205-207).

Gemensamt medlemskap för Kina och Taiwan i internationella institutioner kan förse länderna med god hjälp på vägen mot stabilisering av relationerna. Dock är det en mycket kontroversiell fråga, då Kina envist motsätter sig denna ambition. Som vi kommer att se lite längre ner, tyder den ökade institutionaliseringen på förbättrade utsikter vad gäller institutionaliserat samarbete mellan Kina och Taiwan, och följdaktligen goda utsikter för tätare bilaterala relationer.

2.1.3 Internationell politisk ekonomi

Politik och ekonomi har ett nära samband i internationella relationer, genom att politik skapar det institutionella ramverk inom vilket ekonomi verkar. Handelsutbyte mellan stater är av stor vikt, då det inverkar på fördelningen av välfärd och makt såväl inom som mellan stater. Därför är internationell politisk ekonomi (IPE) viktigt att beakta vid studiet av internationella relationer. IPE innefattar politikområden som utgör en beröringspunkt mellan politik och ekonomi, såsom handel, utveckling, bistånd samt regionalisering. Därigenom betonas gränssytan mellan politik och ekonomi. Politik och ekonomi är ömsesidigt konstituterande, då de påverkar varandra, och såväl politiska som ekonomiska faktorer måste vägas in i syfte att förstå internationell politik (Bengtsson 2006 s. 277-278). Inom IPE är handel, transnationell produktion samt transnationella företag centrala.

Sedan 1990-talet har utvecklingen av utländska direktinvesteringar varit enorm, och har fått som följd en omfattande specialiserad samt global produktionsstruktur. Med utländsk direktinvestering (foreign direct investment,

FDI) åsyftas företag som genom investeringar bedriver reell ekonomisk verksamhet i ett land, men som har sin bas i ett annat land (Bengtsson 2006 s. 283). Direktinvesteringar kan anses vara nyttiga främst då de bidrar till ekonomisk utveckling i det land som investeras i, och kan ta sig uttryck i exempelvis infrastruktursatsningar, utveckling av industrier, skapande av arbetstillfällen samt kompetenshöjning hos befolkningen. Med ökad specialisering, som följd av direktinvesteringar, tenderar det även ske en stor handel mellan dessa länder. Därför kan direktinvesteringar dessutom bidra till att introducera u-länder till det globala handelssystemet, varigenom de kan ingå handelsförbindelser med omvärlden och bli mer konkurrenskraftiga (Bengtsson 2006 s. 285). Teknologin har även gett upphov till billig transport, som i sin tur har möjliggjort för företag att etablera sig på utländska marknader med billig arbetskraft, och där det finns tillgång till god teknologi, god infrastruktur samt närhet till viktiga marknader (Bengtsson 2006 s. 286).

Det internationella handelssystemet utgör de institutionella ramar inom vilka handel äger rum. Internationell handel styrs av politiska överväganden då politiska aktörer sätter de formella reglerna för handel, medan staters val av handelspolitik styrs såväl av ekonomiska som politiska maktambitioner. Handel är en omfördelningsmekanism som fördelar både ekonomiska värden såsom välstånd, samt politiska värden som makt och inflytande (Bengtsson 2006 s. 290-291).

Ur det ökade handelssamarbetet, de ökade direktinvesteringarna mellan stater, samt den tilltagande interdependensen som följd av det ökade handelssamarbetet, kan man se positiva tendenser. Som tidigare nämnts är den tilltagande interdependensen potentiellt fredsskapande och kan bidra till samarbete samt icke-militära konfliktlösningar i det internationella systemet. Därmed spelar ekonomin en central roll i relationerna mellan stater. Denna betydelse uttrycks främst i det faktum att ekonomiskt utbyte mellan stater har den unika möjligheten att överbrygga renodlade politiska spänningar, då det förmår stater att fokusera på gemensamma vinster framför konfrontation (Ibid). Således är den ekonomiska politiken grundläggande för förbättrade relationer mellan Kina och Taiwan, och kan på längre sikt resultera i att ömsesidiga ekonomiska fördelar fullständigt skymmer konflikten.

2.2 Konfliktlösningsmekanismer

Wallensteen nämner i sin bok sju konfliktlösningsmekanismer, varigenom parterna i konflikt kan leva med eller upplösa sina oförenligheter, utan att använda sig av vapen (Wallensteen 2007 s. 51).

1. *Förändring av grundläggande positioner* innebär att parterna i konflikt ändrar sina prioriteringar, även om detta inte innebär att man helt lägger om sina grundläggande positioner. Genom att den ena parten ändrar position lämnas

utrymme för motparten att göra en gentjänst. Vanliga anledningar till förändring av positioner kan vara följd av maktskiften då en ny ledning med annan policy tar över, eller som följd av maktskiftningar eller ekonomiska kriser i omvärlden (Wallensteen 2007 s. 51).

2. *Uppdelning av omtvistade värden* går ut på att man håller fast vid sina mål men att man hittar lämpliga sätt att fördela de knappa resurserna. Med andra ord kompromissar man om resurserna som leder till oförenlighet. Ofta är det lättast att kompromissa om kapitalistiska resurser, då de är lättare att fördela (Wallensteen 2007 s. 51-52).
3. *Ge och ta (Horse trading)* är en annan form av kompromiss, som går ut på att varje part får alla sina krav tillgodosedda på en fråga, och motparten på en annan fråga. På så sätt kan bägge parter få hundra procent. Dock är det viktigt att resurserna inte skiljer sig väsentligt åt, de ska vara proportionellt lika viktiga vad gäller till exempel makt eller annan nytta. Exempelvis blir det problematiskt om det ena territoriet har väsentliga tillgångar på oljeresurser, medan det andra är oljefattigt eller saknar andra egenskaper som kan motsvara oljeresurserna (Ibid).
4. Med *delat styre* menas att staterna som befinner sig i konflikt bestämmer sig för att tillsammans styra över den omtvistade resursen, istället för att fortsätta bråka om vem som ska ha ensam tillgång till den. För att lyckas med detta måste det dock finnas förtroende mellan parterna (Wallensteen 2007 s. 52).
5. Genom att *lämna kontroll till tredje part* kan parterna komma överens om att överlåta resurserna till tredje part, istället för att själva råda över dem. Det är även här lättare att åstadkomma lösningar med ekonomiska resurser, då de kan delas ut till exempelvis företag. Andra exempel då bestämmelsen överförts till tredje part är protektorat av FN, då FN har haft som uppgift att övervaka ett land under oroliga omständigheter och då landets regering har saknat möjlighet att styra det på egen hand (Wallensteen 2007 s. 53).
6. *Skiljedomsförfarande* är en procedur varigenom man kan lösa konflikter enligt någon av ovanstående mekanismer, men att detta görs genom en process där de involverade parterna inte har någon direkt kontroll. Istället är det legitima domstolar som bygger på neutralitet som får avgöra ärendet, och parterna ges möjlighet att ge sin syn på saken för att göra processen mer legitim. Dessutom får parterna det lättare att acceptera domen om det sker genom rättvist skiljeförfarande (Ibid).
7. Genom att *lämna till framtiden* kan man åstadkomma lösning av konflikter, främst genom att attityderna under tiden kan ha ändrats och även betydelsen av omtvistade resurser ha minskat. Dock ska det finnas möjlighet att återuppta diskussionerna, för att parterna lättare ska acceptera möjligheten att lämna frågan till framtiden (Wallensteen 2007 s. 54).

2.3 Erkännande av stater

De kriterier som används vid erkännande av en stat är i första hand att det fodras ett territorium, ett folk, och en regering som utövar effektiv kontroll över territoriet och befolkningen (regeringen behöver ingalunda anses vara demokratisk, men det är naturligtvis ett plus). Som regel erkänner man inte heller nya regeringar utom i de fall där regeringsskiftet föregåtts av extraordinära händelser (NE, ”erkännande” 2008-12-12). Det förekommer dessutom två typer av erkännande, *de facto erkännande*, som kan återkallas, och *de jure-erkännande* som inte kan återkallas. Inom folkrätten räknar man åtta kriterier som bör vara uppfyllda innan ett erkännande kan komma i fråga.

- Det ska finnas ett territorium
- Det ska finnas en befolkning som lever där under långsiktiga premisser
- Det ska finnas ekonomisk aktivitet, och en organiserad ekonomi
- Landet ska vara kapabelt att erbjuda ett socialt skyddsnät och utbildning.
- Det ska finnas en fungerande infrastruktur
- Regeringen ska ha våldsmonopol och dessutom kontrollera att lagar följs
- Landet ska vara suveränt, inget annat land ska utöva kontroll över territoriet
- Landet ska utöva externa relationer med andra länder

(Ekengren 1999 s. 84ff)

3 Empiri

3.1 Villkor för samarbete

Kinas krav för förhandling med Taiwan är att den överenskommelse som gjordes 1992 ska gälla. Överenskommelsen stadgar, i enlighet med "ett-Kina"-politiken att Taiwan inte kommer att kräva självständighet. Kina klargör att man strävar efter en fredlig återförening, men konstaterar samtidigt att det inte råder någon som helst tvekan om att Taiwan är en del av Kina. I övrigt präglas rapporterna kring ämnet mestadels av hyllningar till den egna staten, det egna partiet, och dess ärofyllda historia (The central People's government of people's republic of china (gov.cn) 2008-12-19).

Taiwans grundläggande krav är att säkerställa fred och säkerhet över Taiwansundet. Man kräver dessutom att Taiwans framtid ska avgöras av de 23 miljoner taiwanesiska medborgarna. Den förre taiwanesiska presidenten, Chen, klargjorde också att alla tänkbara avtal kan slutas mellan länderna så länge de utgår från och inte inskränker den taiwanesiska folkviljan (Government information office, republic of China (Taiwan) 2008-12-19).

3.2 Handelssamarbete över Taiwansundet

3.2.1 Översikt

Sedan 1990-talet har Kinas respektive Taiwans ekonomier genomgått så stora omvandlingar att de är knappt igenkännbara om man jämför med år 1949, då konflikten började. I samband med den ekonomiska utvecklingen, som tog fart då Kina gick från att vara en isolerad till en öppen ekonomi, har utveckling tagit fart även vad gäller nya former av interaktion och samarbete mellan Kina och Taiwan (Wheeler 1996 s. 81). Innan Kina öppnade upp sin ekonomi för omvärlden var det ekonomiska utbytet mellan Kina och Taiwan närmast minimalt, och bestod mestadels av olaglig smuggling av kinesisk medicin via Hong Kong. På 1980-talet åtnjöt Taiwan stora handelsöverskott och var följdaktligen en stor investerare i länder i Sydostasien. Mellan 1985-95 försåg Taiwan dessa länder med stora

mängder kapital via direktinvesteringar, med syftet att utnyttja billig arbetskraft (Chen och Ku 2007 s. 181-182). År 1979, i samband med att Kina öppnade upp sin ekonomi, blev det väldigt konkurrenskraftigt då man kunde erbjuda billigare arbetskraft än andra länder i asien. Samma år infördes en policy i Kina som ledde till tätare förbindelser med Taiwan. År 1988 började Kina ge specialbehandling till taiwanesiska företag, vilket resulterade i större taiwanesiska direktinvesteringar i Kina. Följdaktligen ökade det ekonomiska utbytet mellan Kina och Taiwan avsevärt (Ibid).

3.2.2 Utvidgade handelsrelationer

Officiella förbindelser mellan Kina och Taiwan är förbjudna, då Kina inte betraktar Taiwan som en suverän stat. Detta har lett till att direkt kommersiell kontakt har varit förbjuden, varför handel och investeringar varit tvunget att ske via ett tredje land, oftast via Hong Kong. Som följd av gradvisa handelsliberaliseringar lättade Kina 1984 på importkontroller från Hong Kong, och 1988 utformade Taiwan sin "Mainland Commerce Policy", som innebar lättnader vad gäller kommunikation och handelsutbyte. Mellan 1991-92 kulminerade handelsliberaliseringarna och Kina beslutade att avsluta perioden av mobilisering och kontroller av handelsaktiviteter mellan Kina och Taiwan, vilket gjorde det möjligt för handeln att verkligen ta fart. Den starka handeln mellan Kina och Taiwan utgjorde under denna period dessutom ett stort bidrag till Taiwans demokratisering (Wheeler 1996 s. 83).

Taiwan har ända sedan 1980-talet varit en av de största investerarna i såväl Sydostasien som Kina. Idag är Taiwan den största investeraren i Kina och placerar sig därmed framför både Japan och USA. Då en stor del av handeln mellan Kina och Taiwan har skett indirekt, är det svårt att få fram exakta statistiska data på handeln. Men det verkar som att handeln växte från 1 miljard dollar mellan 1978-89 till tretton miljarder år 1993. Den stigande efterfrågan i Kina har möjliggjort en stadig tillväxt i Taiwan, och det exporterades varor till Kina motsvarande 74,7 miljarder dollar år 2005. Till en början investerade Taiwan enbart i arbetsintensiva produkter samt produkter såsom mat och elektroniska komponenter, men har gradvis övergått till investeringar i kapital- och teknologiintensiva projekt med längre tidshorisonter (Wheeler 1996 s. 85-86).

Kina har stora incitament att framkalla ett så stort ekonomiskt beroende i Taiwan som möjligt, samtidigt som man försöker se till att taiwanesiska företag inte vinner kontroll över viktiga industrier i Kina. Taiwan har, å sin sida, stora incitament att diversifiera sin handel och investeringar bort från Kina, samtidigt som man försöker behålla produktionen av nyckelvaror och teknologier som Kina skulle ha svårt att ersätta, i Taiwan. Nackdelen med ökad export till de kinesiska marknaderna är, enligt ledarna i Taipei, att det kan leda till ett för starkt beroende av Kina, varigenom man vid ett eventuellt embargo skulle vara föremål för stor sårbarhet. Handelsberoendet (handeln med Kina som andel av total handel) har redan överstigit säkerhetsgränsen, varför Taiwan försöker vara mer försiktiga i sin

exponering mot Kina, genom att diversifiera sin handel (Wheeler 1996 s. 87). Som ett steg i ledet mot diversifiering har Taiwan börjat rikta sina investeringar och sin handel mot länderna i ASEAN, som kan erbjuda många likande vinster som Kina. Detta förefaller dock vara svårt, då Taiwan sedan 1996 har förlagt mer än hälften av sina direktinvesteringar i Kina. Regeringen i Taipei som har försökt kyla ner handelsrelationerna med Kina ser sig numera istället som gynnare av investeringar i Kina, vilket är just Kinas målsättning (Chen och Ku 2007 s. 182).

3.2.3 Institutionaliserat handelssamarbete

Då officiell kontakt mellan Kina och Taiwan är förbjuden har det upprättats inofficiella byråer för att hantera praktiska handelsdetaljer. I Peking upprättades "Association for Relations Across the Taiwan Strait" (ARATS), som motsvaras av "Straits Exchange Foundation" (SEF) i Taipei. Det stora genombrottet kom 1993 då representanter för ARATS och SEF träffades i Singapore, vilket markerade en ny era i handelsrelationerna mellan Kina och Taiwan (Wheeler 1996 s. 89). Den 4 november 2008 ingicks ett historiskt handelsavtal mellan Kina och Taiwan, då representanter för Kina i taiwanären och dess taiwanesiska motsvarigheter, träffades i Taipei. Detta var det största kinesiska besöket i Taiwan sedan konflikten började 1949. Samtalen inriktades på ekonomi och handel, och ses som det största genombrottet hittills i handelsrelationerna mellan Kina och Taiwan. I korthet går avtalet ut på att handeln mellan Kina och Taiwan övergår från att vara indirekt till direkt. Alltså behöver handeln inte längre bedrivas via tredje land, utan kan ske direkt mellan Kina och Taiwan. Vidare innebär avtalet stora förbättringar vad gäller transport och turism, då det har upprättats ett stort antal direkta flygförbindelser mellan länderna ("svt.se" 2008-12-16).

Utfallet med samarbete inom ramen för internationella institutioner har också sett framgångar, men har dock inte varit lika framgångsrikt som med de bilaterala handelsrelationerna (Wheeler 1996 s. 89-90). Kinas handelssamarbete med Taiwan har aldrig varit starkare än idag, och har resulterat i gemensamma inträden i internationella handelsorganisationer såsom ADB, APEC, OECD och WTO. Institutionaliseringsen inom handelssamarbetet har visserligen tagit fart, men Kina har konsekvent visat motvillighet vad gäller Taiwans delaktigheter i officiella internationella organisationer, såsom dylika FN-organ, vars medlemskap kräver självständighet. Bland annat har Taiwan exkluderats från processerna i den formella östasiatiska integrationen, då t.ex. ASEAN vägrade bjuda in Taiwan för att delta i dialoger. Anledningen till detta är Kinas motvillighet att ge Taiwan en officiell ställning i internationella sammanhang som kan antyda självständighet. I enlighet med tankegångarna om att det endast existerar ett Kina, tillhör Taiwan således Kina och saknar rätt till deltagande i internationella mellanstatliga organisationer, då Kina redan är medlem. Det närmaste Taiwan har kommit dessa organisationer är någon form av anknytning till exempelvis FN-organet WHO, som närmast står på dagordningen. Kina har tillåtit detta närmande främst då det

är viktigt att så många länder som möjligt inkluderas i syfte att exempelvis bekämpa sjukdomsspridning (Ciuriak 2007 s. 158-159).

Taiwan och Kinas gemensamma inträde i stora internationella organisationer såsom ADB, APEC, OECD och WTO visar på ändrade hållningar vad gäller ländernas samarbete inom ramen för internationella institutioner. Det är viktigt för Kina att inkludera Taiwan i handelsorganisationer, då Taiwan har en så stor ekonomisk betydelse såväl regionalt som internationellt, genom dess stora direktinvesteringar i asien samt landets handelsförbindelser med bland andra USA och Japan (Ciuriak 2007 s. 158-159). Det gemensamma inträdet av Kina och Taiwan i WTO 2001 har fördjupat den ekonomiska handeln ännu mer. Kinas bilaterala handel har stigit avsevärt sedan 2001, och stora förmånstagare har varit de östasiatiska grannarna, inte minst Taiwan som har fått ta del av mer än hälften av Kinas importexpansion. Taiwan, som allmänt är öppen för handel, har också bevittnat en omfattande ökning sedan 2001. Den taiwanesiska ekonomin har förstärkts rejält, främst genom ökning av import- och exportvaror samt tjänster. Även Kina har fått del av denna ökning. Taiwans bilaterala handel med Kina steg från 17,1 % år 2001 till 25,1 % år 2005 (Ibid). Det skulle vara ett stort framsteg för normaliseringen av relationerna om såväl Kina som Taiwan kunde inkluderas i internationella institutioner även utanför handelsområdet. Därigenom skulle en grund för regelmässiga diskussioner och samarbete såväl utanför som inom den politiska debatten skulle skapas, samtidigt som både Kina och Taiwan skulle låsas vid internationellt accepterade villkor för beteende. Vidare skulle Kina smidigare kunna integreras i världsekonomin (Wheeler 1996 s. 90). Som tidigare nämnts kan ett ökat samarbete inom ramen för internationella institutioner ha en stabiliserande effekt på relationerna och på längre sikt bidra till en normalisering av dessa. Kina har redan tillåtit taiwanesiskt deltagande i flertalet handelsorganisationer, och kommer Taiwan förmodligen även inneha en betydande roll i den östasiatiska integrationen. Detta visar på en mer flexibel hållning hos Kina. I takt med snabbt ökande ekonomisk framgång, anser vi att Kina kommer vara mer försiktigt i sina uttalanden och krav, och kommer troligtvis ge efter för vissa villkor som kan leda till ekonomiska fördelar. Därför tror vi att ett större institutionaliserat samarbete är möjligt, och att Kina efter hand kommer tillåta ett större taiwanesiskt deltagande på det internationella planet.

3.3 Interdependens och möjligheter för fred

I samband med ökade ekonomiska förbindelser, och följdaktligen ökad interdependens mellan Kina och Taiwan, har det uppstått frågor om ekonomins inverkan på spänningarna i relationerna. Kommer ökad handel och interdependens att leda till större konflikt, eller kommer det ökade ekonomiska utbytet istället att öppna upp möjligheter för konstruktiva fredslösningar? Svaret måste bli att handel och investeringar mildrar riskerna. Ökad handel och investeringar leder till större ekonomier, och större ekonomier tenderar vara mer stabila än mindre ekonomier.

Trots att det är vanligt förekommande att förknippa ekonomisk interdependens med ökad risk, är interdependens i verkligheten närmare besläktat med reducering av risk. Den ekonomiska interdependensen, som följer av ökad handel, skapar kraftfulla incitament att undvika negativa förändringar, vare sig det gäller ekonomi eller säkerhet (Ciuriak 2007 s. 164-165). I fallet med Kina och Taiwan innebär ökad interdependens fördjupade kommersiella band, då den Kinesiska ekonomin är på väg att bli asiens mittpunkt. Och den ekonomi som inte håller i sig vid Kina riskerar att missa stora möjligheter (Ciuriak 2007 s. 167-68).

Ekonomisk tillväxt i Taiwan har varit ett av Kinas största prioriteringar sedan år 1979, då ökad ekonomisk tillväxt i Taiwan leder till ökad ekonomisk tillväxt även i Kina. Eftersom att Kina är en större ekonomi, är ett mer omfattande handelsutbyte mellan Kina och Taiwan mer förmånligt för Kina. I Kina anser man att det utökade handelssamarbetet leder till större politiskt inflytande för Kina, varför handelssamarbetet kan leda till mindre anspråk på självständighet för Taiwan (Wheeler 1996 s. 86-87). Vidare utgör det ekonomiska utbytet för Kina ett sätt att bygga upp en inhemsk legitimitet samt trovärdighet för sitt ledarskap. Endast därigenom kan Kina etableras som asiens ledare samt som en global makt. Därför har Kina starka incitament att utveckla sina handelsrelationer med Taiwan, samt undvika handlingar som kan störa de ekonomiska framstegen (Wheeler 1996 s. 93). Taiwan ser de ekonomiska framgångarna samt det kommunistiska ledarskapets minskande legitimitet i Kina som faktorer som kan bidra till att reducera rädslan och misstänksamheten, och anser vidare att ett Kina inbäddat i ett växande nätverk av ekonomiskt utbyte kan utvecklas till ett mer stabilt, förutsägbart och pragmatiskt Kina. Därigenom kan riskerna för väpnad konflikt reduceras, och oddsen för att det på längre sikt ska uppstå en mer pluralistisk regering i Kina öka (Wheeler 1996 s. 86-87).

Förbättrade handelsrelationer kommer att vara väldigt viktigt för både Kinas och Taiwans ekonomiska utveckling, varför de ekonomiska målen kommer att ges hög prioritet hos bägge länderna. Så länge som ekonomiska framsteg ges hög prioritet kommer man att vara försiktiga, och försöka undvika handlingar som kan förstöra handelsrelationerna. Därigenom skapas ansatser för icke-konfrontation (Wheeler 1996 s. 90-92). De fortsatta relationerna kommer också vara beroende av förtroendebyggande, något som är relativt ömtåligt idag (Wheeler 1996 s. 95), och då drivkrafterna i handelsrelationerna är långt ifrån uttömda, är det troligt att utvecklingen mellan Kina och Taiwan kommer att gå mycket längre (Ciuriak 2007 s. 167). Alltså finns goda anledningar att förlita sig på att handel och investeringar kan leda till långsiktigt hållbara relationer mellan Kina och Taiwan, och ges företräde framför konfrontation och konflikt.

3.4 Folkrättslig status

Att det i vårt fall finns ett territorium är knappast något som det finns anledning att tvista om. Gränserna är dessutom relativt stabila eftersom territoriet utgörs av

en ö. Med sina 23 miljoner invånare är Taiwan världens fyrtioåttonde folkrikaste "land" (NE, "Taiwan" 2008-12-12). Den största befolkningsgruppen är kineser, vars förfäder i många fall invandrade för flera hundra år sedan (Leijonhufvud 2000 s. 4). Överhuvudtaget förefaller det som om kriterierna till största del är uppfyllda. Problematiken ligger snarast i att territoriet, som i praktiken kontrolleras av Taiwan, också efterfrågas av Kina och att de externa relationerna till stor dels sköts informellt, till stor del av handelsrelaterade organisationer. Bland annat är det svenska exportrådets kontor i Taiwan som utfärdar visum till Sverige.

Sverige var tidigt med att erkänna Kina, redan i mitten av 1950, med argumentet att man ville följa Storbritanniens exempel, som enligt UD erkände folkrepubliken Kina på grund av de omfattande ekonomiska intressena i landet (Ekengren 1999 s. 127-128). Sådillvida togs liten hänsyn till de folkrättsliga principerna, även om de inte direkt överskreds bortföll de ur diskussionen (Ibid). (Det är också intressant att betänka att erkännande av Kina rimligen också, beroende på hur man tolkar det, hade kunnat ses som ett stöd till det kommunistiska östblocket.)

Ett mycket litet antal stater har erkänt Taiwan. Sverige tillhör de länder som inte har gjort det. Med hänsyn till de folkrättsliga principer som råder på området torde inte ett erkännande vara svårt att legitimera. Taiwan är i praktiken ett territorium, med en befolkning, och en regering, demokratiskt vald dessutom, som utövar kontroll över både befolkningen och territoriet.

Till den folkrättsliga diskussionen ska dock läggas ett antal realpolitiska faktorer. Taiwan har länge hävdad, precis som Kina, att det bara finns ett Kina. Ett erkännande av Taiwan skulle därför betyda att man implicit erkände den taiwanesiska regeringen som Kinas lagliga regering (Ekengren 1999 s. 128). Efter hand som Taiwan demokratiserats har kraven mildrats. Idag accepterar Taiwan att andra stater erkänner både Kina och Taiwan (Ibid. s. 129).

Ytterligare en faktor att nämna är målsättningen att bevara fred och säkerhet mellan de aktuella länderna. Ett erkännande av Taiwan skulle potentiellt sett kunna ses som en provokation mot Kina. Risker är att Kina hade sett erkännandet som ett hot mot deras egen suveränitet, varvid man slutgiltigt hade införlivat Taiwan, med våld. En händelseutveckling som skulle kunna leda till stor turbulens i regionen, något de flesta länder vill undvika. Till saken hör naturligtvis att ett erkännande från Sverige sannolikt inte enskilt hade inneburit ett alltför stort hot mot Kina. Men det är naturligtvis problematiskt att agera, och samtidigt hysa förhoppningen att ingen annan följer efter. Å andra sidan är Kina idag en både politisk och ekonomisk stormakt och ett svenskt erkännande hade varit synnerligen skadligt för de kinesisk-svenska relationerna. En dylik erfarenhet drabbade Makedonien som i slutet av nittio-talet erkände Taiwan.

Taiwans historia är tämligen komplicerad, men också lång och innehållsrik. Första gången Taiwan omnämns i bevarade dokument är från 200-talet. Men det är först cirka tusen år senare som man har bättre information (Leijonhufvud 2000 s. 2). I slutet av 1300-talet, under Ming-dynastin, började fastlandsbefolkning från Kina flytta till ön. Huvudsakligen fattiga bönder som härjats av en alltför ambitiös skatteindrivning (Ibid.). När portugisiska sjörövare under samma tid nådde östra

asien såg de ön och döpte den till Ilha Formosa – den vackra ön (Ibid.). Ett namn som fortfarande används i vissa sammanhang, till exempel när man vill beskriva själva ön.

På 1600-talet fastnade holländarna för den vackra ön. Deras närvaro, som förvisso bara var etablerad vid de viktigaste kustpartierna, genererade en del framgång. Holländarna (för övrigt under ledning av en svensk) kastades dock ut av Koxinga, en general som tidigare tjänstgjort under den då störtade Ming-dynastin. Återigen ökade invandringen från Fastlandskina (Johansson 2006 s. 17). Under de kommande åren anses Taiwan ha varit en del av Kina, samtidigt som man utövade en mycket svag kontroll. Endast kustpartierna var kontrollerade, man tillät främmande makt, bland annat Spanien, att operera på ön för att jaga sjörövare. Dessutom uttryckte man explicit att mordet på en japansk handelsresande inte var Kinas angelägenhet eftersom mordet skedde utanför Kinas territorium (Leijonhufvud 2000 s. 2).

Efter kinesisk-japanska kriget 1894-95 föll Taiwan, i princip utan vare sig påtryckningar eller strid, i Japans händer. Därefter vidtog en relativt kraftig modernisering, och en omfattande ekonomisk utveckling. Bland annat tilläts taiwaneser att studera på japanska universitet. I samband med Japans förlust i andra världskriget återgick ön till Kina (Johansson 2006 s. 34). Det kinesiska inbördeskriget 1949 vanns av kommunisterna, under ledning av Mao. Följden blev att ledande befattningshavare inom Nationalistpartiet, med ledaren Chiang Kai-Chek i spetsen, flydde till Taiwan (NE ”Kina” Historia” 2008-12-18). En pikant detalj i sammanhanget är att partiet också fick med sig Kinas guld och valutareserv, vilket gav Taiwan en synnerligen bra start.

Därav grunden till den konflikt som pågått i snart sextio år. Den kinesiska regeringens flykt till Taiwan gjorde att Taiwan länge räknades som det egentliga Kina. Först 1971 ersatte Fastlandskina Taiwan i FN:s säkerhetsråd (Leijonhufvud 2000 s. 6). I USA var det, kuriöst nog, Richard Nixon som i samband med sin kinesresa tog initiativ till att erkänna kommunistregeringen i Peking som Kinas lagliga regering. Trots att Taiwan idag får anses vara ett tämligen etablerat land är det mycket få länder som har erkänt landet. Två undantag är dock Makedonien och Vatikanstaten. De länder som försökt erkänna Taiwans självständighet har drabbats av hot om repressalier från det idag synnerligen mäktiga Kina.

Med hänsyn till historien kan ifrågasättas om Taiwan någonsin varit en kinesisk provins, eftersom Taiwan endast under en relativt kort period varit styrd från Peking. Endast i sammanlagt tolv år genom historien har Taiwan direkt varit underkastat Kina, andra perioder har det varit tveksamt.

3.5 Taiwans politiska liv

Taiwan får idag räknas som en synnerligen vital demokrati. (CIA World Factbook 2009-01-18) Idag finns bortåt 100 partier (NE ”Taiwan” ”partiväsen”) men parlamentet domineras av två partier, det gamla före detta statsbärande partiet

Kuomintang, KMT, och det 1986 bildade DPP, demokratiska progressiva partiet (Leijonhufvud 2000 s. 6-7). Dagens taiwanesiska president Ma Jing-Jeou tillhör partiet KMT (Government information office, republic of china (Taiwan) 2008-12-19).

4 Slutsatser

4.1 Ekonomisk integration

Den ekonomiska utvecklingen i Kina såväl som i Taiwan har fört med sig välstånd och konkurrenskraft, men även nya former för interaktion och samarbete. Ända sedan 1979, då Kina öppnade sin ekonomi för omvärlden, har Taiwan genom sina miljardinvesteringar lämnat stora bidrag till Kinas snabbt växande ekonomi. Kina har på samma sätt, genom import av taiwanesiska varor, bidragit till Taiwans ekonomiska framsteg, men även till landets starka demokratisering. Fiendebilderna har följdaktligen reviderats och förtroendet mellan länderna som präglats av stark ömtålighet ända sedan 1949 då konflikten började, har nu äntligen steg för steg och i takt med det ekonomiska samarbetet, börjat förstärkas. Utvecklingen har tenderat gå från praktiskt taget inga förbindelser alls, en ”noll-summa”, till massiva investeringar och handel, en ”vinn-vinn” situation.

Förbudet mot direkt handel har emellertid gett upphov till stora omkostnader, då handeln har bedrivits via ett tredje land. Detta lär ha drabbat Taiwan mer än Kina, som följt av Taiwans massiva investeringar och export. Som tidigare nämnts upprättades ARATS i Kina och SEF i Taiwan i syfte att förhandla om praktiska handelsdetaljer. Upprättandet av dessa inofficiella byråer kan ses som ett steg på vägen mot förbättrade bilaterala relationer, och denna utveckling kan även tolkas som att ARATS och SEF lade grunden för handelsavtalen som skrevs under i Taiwan den 4 november 2008. Dessa kan betraktas som ett historiska avtal, och även det största genombrottet i de bilaterala relationerna mellan Kina och Taiwan hittills. Detta avtal, som tillåter direkt handel mellan Kina och Taiwan, visar tendenser på förbättrat förtroende mellan länderna, men även att handelsrelationerna håller på att minska spänningarna. Här bör tilläggas att den stegvisa ökningen av institutionaliserat samarbete mellan Kina och Taiwan, har nått ända fram till gemensamt inträde i WTO 2001.

Taiwan är idag inte medlem i mellanstatliga organisationer såsom WHO, utan har som regel bara anknytningar till organisationerna. Dock pekar olika faktorer på att detta inom den närmaste framtiden kan komma att ändras. Trots Kinas motvillighet att inkludera Taiwan i internationella organisationer, visar det gemensamma inträdet i WTO tendenser till ökad flexibilitet. Då Taiwan är en stor och erfaren spelare på det ekonomiska området, både vad gäller direktinvesteringar och handelsförbindelser, kan Kina gynnas en hel del av Taiwans inträde i internationella organisationer, då ekonomisk tillväxt i Taiwan tenderar att leda till ekonomisk tillväxt även i Kina. Detta framträdde inte minst

vid inträdet i WTO, då såväl Kina som Taiwan åtnjöt oerhörda ekonomiska vinster, såväl bilateralt som multilateralt. Sannolikheten är stor att de ekonomiska framgångarna kommer att ges företräde framför renodlade politiska frågor, varför Kina kommer ge efter för omvärldens tryck på integrering av Taiwan inom ramen för internationellt samarbete. Utöver renodlade ekonomiska vinster kan troligtvis detta samarbete även leda till ännu tätare bilaterala relationer.

Fler faktorer som talar för tätare relationer är den ökade interdependens som den konsekvent växande handeln har gett upphov till. Interdependensen kan visa sig fördelaktigt ur ett relationsperspektiv. Ur ett nationalekonomiskt perspektiv kommer således alternativkostnaderna för destruktiva handlingar som kan riskera handelsrelationerna mellan Kina och Taiwan växa sig större, ju större och bättre ekonomi som följer av samarbete. Ur denna synpunkt innebär ökad interdependens ökade incitament för vårdande av relationerna, och följdaktligen reducering av risker för konflikt.

Utöver detta är Kina, om det ska kunna nå positionen som asiens finansiella mittpunkt, beroende av goda handelsrelationer och investeringar, inte minst från Taiwan som är den största investeraren i Kina.

4.2 Kina och Taiwan som två stater men en nation?

Det faktum att Taiwan under en relativt kort period i historien tillhört Kina gör att taiwaneserna ibland ifrågasätter Kinas rätt till området. Under de perioder Taiwan tillhört Kina har den kinesiska regeringen desutom haft en mycket svag kontroll över området. Endast i sammanlagt tolv år genom historien har Taiwan direkt varit underkastat Kina, andra perioder har det varit aningen tveksamt. Med Kinas logik skulle man alltså likväl kunna påstå att Taiwan bör vara en del av Holland eller Japan. Ofta framställs det dessutom som att Taiwan består av kineser som flytt från Kina, i rädsla för kommunisterna. Man ska betänka att endast femton procent av befolkningen tillhör den grupp som flydde från Kina i samband med inbördeskriget. Resterande del av befolkningen är antingen urinvånare eller är personer med kinesiskt ursprung vars förfäder immigrerade så tidigt som på 1600-talet. Vilken samhörighet känner de med dagens kommunistiska Kina? Ett Kina som förvisso uppvisar en enorm tillväxt, men som också har gigantiska problem, bland annat stora sociala klyftor, miljöproblem och ett omfattande demokratiskt underskott. Kina har oerhört mycket att vinna på att införliva det moderna, välutbildade och förmögna Taiwan. Men vad har Taiwan att vinna på att inkluderas i Kina? Taiwan kommer för övrigt aldrig att acceptera en anslutning innan Kina har etablerat en välfungerande demokrati, något som idag förefaller tämligen avlägset.

Vidare är det intressant att reflektera över den ambition, och det språkbruk som Kina använder. Att prata om att alla kineser ska tillhöra samma land, och att Taiwan bör anslutas till Kina är en retorik som lätt finner historiska motsvarigheter. Således kan man konstatera att konflikten i många stycken liknar tidigare konflikter, med förhoppningen att vårt exempel inte kommer att få lika

omfattande följer. Kalla Kriget är ytterligare ett exempel som det är lätt att dra paralleller till, i det fallet kan vi konstatera att marknadsekonomin och demokratin vann över planekonomin och diktaturen. Vi får hoppas att historien upprepar sig, på den punkten.

4.3 Hur löses konflikten?

Av ovanstående sju konfliktlösningsmekanismer anser vi att de mest lämpade för att minska spänningarna över Taiwansundet är *förändring av grundläggande positioner* samt att *lämna till framtiden*. Vad gäller den förstnämnda teorin anser vi att det inte är orimligt att tro att prioriteringarna i frågan ändras efter hand som den ekonomiska utvecklingen skänker välstånd till Kina. Inom den närmaste framtiden är det sannolikt att man kommer att fokusera på fortsatt ekonomisk utveckling. Detta visar inte minst det handelsavtal som kom till stånd den fjärde november 2008. Trots den starka nationalismen i Kina är det sannolikt att kinesernas engagemang för Taiwan minskar i takt med det ökande ekonomiska välståndet. En annan faktor värd att beakta är att Taiwan nyligen valt en ny president, som vann valet delvis för att han hade en mildare ton gentemot Kina. Vidare menar han att inga anspråk på självständighet kommer att göras. Dagens kinesiska politiker får dessutom betraktas vara betydligt mer öppna för internationellt samarbete, och är dessutom måna om att bilden av Kina i omvärlden ska vara positiv. Vad gäller teorin om att lämna frågan åt framtiden konstaterar vi att situationen varit dylik de senaste femtio åren. Det har i princip rått ett kallt krig, utan att några kraftfullare åtgärder har vidtagits. Vi finner ingen anledning att tro att situationen radikalt kommer att förändras. Dessutom tenderar människor att glömma, det är naturligt att engagemanget minskar, efterhand som man vänjer sig vid tanken på ett Taiwan utan kinesisk inblandning. Det ökade utbytet, inte minst turism, är också en faktor som verkar för förbrödring mellan de två nationerna. Ju längre tid man skjuter upp konflikten, desto större chans finns att den löses av två demokratier, Taiwan såväl som Kina.

4.4 Sammanfattande resonemang

Som vi tidigare nämnt finns det många faktorer som talar för en möjlig lösning på konflikten, och därigenom följer en normalisering av bilaterala relationerna. Som grund för vår slutsats har vi följande faktorer:

- Omfattande handelsutbyte och Interdependens

Det är dumt att bekriga länder som man är beroende av. Den omfattande handeln skänker inte bara välstånd, den ökar också den bilaterala interdependensen, som

har visat sig vara nyttigt för relationer mellan länder. Idag är taiwanesiskt kapital verksamt som finansiär av bland annat infrastrukturprojekt. Taiwanesiska investerare är dessutom tungt placerade på den kinesiska finansiella marknaden. Ett skott mot Taiwan rikoschetterar tillbaka till Kina, varvid kineserna skjuter sig själv i foten, i bästa fall.

- Förändrade positioner

Dagens politiska ledning i Taiwan är, som tidigare nämnts, betydligt mer pragmatisk i relationerna med Kina, något som i sin tur har fått positivt mottagande i Peking. Detta har öppnat för att länderna ska fördjupa sina relationer. Värt att notera är att Kina inte accepterar samtal om Taiwan gör anspråk på självständighet, varför den grundläggande frågan, om överhöghet, fortfarande inte är löst.

- Lämna till framtiden

Detta är en metod man praktiserat i över femtio år. Frågan är förvisso inte löst, men konflikten har inte heller resulterat i någon blodspillan. I den mån man fortsätter den hittillsvarande relativt framgångsrika metoden blir chanserna till en lösning större. Vi har tidigare nämnt de faktorer som är verksamma för att lösa konflikten, däribland en accelererande ekonomisk utveckling och en tilltagande demokratisering. Ju längre dessa processer får verka, desto gynnsammare blir premisserna för att skapa en lösning.

- Institutionalisering

Idag tenderar internationellt samarbete att ske inom ramen för internationella organisationer. Allt fler beslut delegeras till överstatliga organ. Därmed förlorar de till viss del sin handlingsfrihet, men har å andra sidan möjlighet att delta i lösandet av problem av internationell karaktär. Taiwan har idag begränsade möjligheter att delta i regionala organisationer, men har fått inflytande i bland annat WTO och OECD. I fallet WTO är deltagandet nästan gemensamt med Kina. Inträdet har dessutom gett stora handelspolitiska fördelar. Det gemensamma inträdet visar också på större pragmatism från Kinas sida. Under lång tid vägrade Kina acceptera Taiwan som medlem, varvid följderna blev att också Kina uteslöts eftersom medlemsaspiranter är tvungna att uppfylla vissa krav innan medlemskap kan komma i fråga. I FN är dock möjligheterna små för Taiwan så länge som Kina har veto i säkerhetsrådet.

4.5 Avslutande betraktelse

Det är egentligen farligt att sia om framtiden, risken är överhängande att man blir motbevisad, definitivt motbevisad. Efter att i så hög grad läst in oss på fallet vill vi dock chansa. Vi kan inte kallt räkna med att Kina demokratiseras. Att landet blir mer och mer marknadsorienterat är förvisso sant men därav följer inte per automatik demokrati. Möjligheterna till en fredlig lösning baseras till stor del på antagandet att Kina demokratiseras. Om så inte blir fallet riskerar processen att haverera. Samtidigt är Kina, som en världsmakt med tilltagande ambition på en rad områden, beroende av goda relationer med andra delar av världen. Ett gott anseende grundas sällan på militära aktiviteter, varför vi bedömer den utvecklingen som mindre sannolik. Vi hoppas att Kina demokratiseras, och tror, att om så är fallet, att man kommer att släppa Taiwan. Vår gissning är att Taiwan är en självständig stat inom proximativt tjugo år. Den som lever får se.

5 Referenser

Litteratur:

- Bengtsson, Rikard, 2006. ”Internationell politisk ekonomi”, s. 277-294 i Gustavsson, Jakob – Tallberg, Jonas (red.) *Internationella Relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Bernkopf Tucker, Nancy (red.) 2005 *Dangerous Strait*. New York: Columbia University Press.
- Chen, Tain-Yu – Ku, Ying-Hua, 2007. “Taiwan and East Asian integration”, s. 172-190 i Chow, Peter C.Y. (red.) *Economic Integration, Democratization and National Security in East Asia*. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing Limited.
- Ciuriak, Dan, 2007. “Growing East Asian trade and economic integration: implications for economic relations across the Taiwan Strait”, s. 153-171 i Chow, Peter C.Y. (red.) *Economic Integration, Democratization and National Security in East Asia*. Cheltenham, UK; Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing Limited.
- Ekengren, Ann-Marie, 1999. *Av hänsyn till folkrätten? Svensk erkännandepolitik 1945-1995*. Stockholm: Nerenius & Santérus Förlag.
- Johansson, Bengt, 2006. *Kina-Taiwan: Risk för krig eller chans till fred?* Stockholm: SNS Förlag.
- Leijonhufvud, Göran, 2000. *Taiwan – oberoende eller återförening?* Stockholm: Utrikespolitiska Institutet.
- Robertsson, Alexa, 2006. “Globalisering”, s. 237-254 i Gustavsson, Jakob – Tallberg, Jonas (red.) *Internationella Relationer*. Lund: Studentlitteratur
- Tallberg, Jonas, 2006. ”Internationellt samarbete”, s. 195-215 i Gustavsson, Jakob – Tallberg, Jonas (red.) *Internationella Relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Wallensteen, Peter, 2007. *Understanding Conflict Resolution*. Andra upplagan. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
- Wheeler, J.W., 1996. “Taiwan and the Mainland: Can Economic Interaction Mute the Conflict?”, s. 81-95 i Wheeler, J.W. (red.) *Chinese Divide: Evolving Relations Between Taiwan and Mainland China*. Indianapolis, Indiana: Hudson Institute.

Internetartiklar:

CIA world Factbook

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tw.html#Govt>

18 januari 2009. Kl. 16:52

Government information office, Republic of China (Taiwan)

<http://www.gio.gov.tw/ct.asp?xItem=38883&CtNode=4467&mp=807>

19 december 2008. Kl. 12:48.

Government information office, Republic of China (Taiwan)

<http://www.gio.gov.tw/ct.asp?xItem=38953&ctNode=2585>

19 december 2008. Kl. 10:22.

Nationalencyklopedin. "Erkännande".

<http://www.ne.se/artikel/164049>.

18 december 2008. Kl 09:31.

Nationalencyklopedin. "Taiwan"

http://www.ne.se/artikel/323810?i_whole_article=true

12 December 2008 Kl. 16:42.

Nationalencyklopedin. "Kina" – "historia"

<http://www.ne.se/artikel/224961/22495806>

13 december 2008. Kl. 13:45.

SVT. "Förbindelser mellan Kina och Taiwan".

<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=22584&a=1347023&from=rss>

15 December 2008. Kl. 02:23.

The central People's government of People's Republic of china

http://english.gov.cn/official/2005-07/27/content_17613.htm

19 december 2008. Kl. 13:36